

MOBIL TELEFONLAR BIZNING MULOQOT TARZIMIZNI KESKIN O'ZGARTIRDI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8019188>

Махмудова Сабинабону Рахматилла кизи

АДЧТИ 1- курс магистранти

Annotatsiya.

So'nggi paytlarda smartfon texnologiyasi shu qadar muvaffaqiyatga erishdiki, u tezkor aloqa elektron qurilmaga aylandi. Har bir ilmiy ixtironing ikki tomoni bo'lganidek, u ham insonlarni online muloqotini kuchayishi, ammo yuzma-yuz suhbatlarni qisqarishiga sababchi bo'ldi. Hozirda insonlarning hayotini bu zamonaviy gadjetlarsiz ko'rish deyarli mumkin emas. Hozirgi vaqtda, mobil telefon barcha yoshdagi odamlar uchun bir nechta vazifalarni bajarish uchun eng muhim vosita bo'lib kelmoqda. Qurilma aloqaning barcha sohalarida katta yutuqlarga erishganini inkor etib bo'lmaydi. Ma'lumot qidirish va kitoblarni ko'rib chiqishda bu vaqtimizni tejash uchun juda katta yordam beradi. Ammo, boshqa tomondan, u muloqot ranglarini ham so'ndiradi, yuzma-yuz muloqot bo'lmasa foydalanuvchilarning his-tuyg'ulari sezilmaydi va shu tufayli munosabat o'zgarishi mumkin.

Kalit so'zlar.

mobil texnologiyalar, o'zgartirilgan, aloqa, o'smirlar, kattalar, giyohvandlik, munosabatlar, psixologiya, chalg'itish.

Аннотация.

В последнее время технология смартфонов стала настолько успешной, что стала электронным устройством для быстрой связи. Поскольку у каждого научного изобретения есть две стороны, оно также привело к тому, что люди стали больше общаться в Интернете, но стали меньше общаться лицом к лицу. Увидеть руки современного человека без этих современных гаджетов практически невозможно. В настоящее время мобильный телефон стал самым важным инструментом многозадачности для людей всех возрастов. Нельзя отрицать, что устройство добилось больших успехов во всех сферах связи. Это очень помогает сэкономить наше время при поиске информации и просмотре книг. Но с другой стороны, это еще и притупляет краски общения, если нет очного общения, чувства пользователей не ощущаются, и из-за этого может измениться отношение.

Ключевые слова.

мобильные технологии, измененные, общение, подростки, взрослые, зависимости, отношение, психология, отвлекающие факторы.

Abstract.

Recently, smartphone technology has emerged into so successful e-device for instant communication which brought revolutionary changes in the sphere of communication. As every scientific invention has two sides, it has also led to people talking more online, but less face-to-face. It is almost impossible to see the hands of a modern person without these modern gadgets. Nowadays, the mobile phone has become the most important multi-tasking tool for people of all ages. It is undeniable that the device has made great strides in all areas of communication. This helps a lot to save our time when searching for information and browsing books. But on the other hand, it also dulls the colors of communication, if there is no face-to-face communication, users' feelings are not felt, and because of this, attitudes may change.

Keywords.

mobile technology, changed, communication, teenagers, adults, addictions, attitude, psychology, distractions.

Mobil telefon qisqa vaqt mobaynida ommaviy muloqot va shaxslararo munosabatlarda global darajadagi vositaga aylandi. 1990-yillarning oxirida undan foydalanish keskin o'sdi va 2000 yildan keyin bozorda unga talab juda kuchaydi, telefon aloqa vositasi bo'lib tarqaldi va ko'p sonli odamlar, ayniqsa yoshlar orasida juda ham keskin tarzda urfga kirdi. So'nggi yillarda mobil aloqa texnologiyalari jadal rivojlandi va 2005 yildanoq foydalanuvchilar soni butun dunyo bo'ylab 2 milliarddan oshdi. O'zbekistonda so'nggi o'n yil ichida mobil telefon deyarli har bir uyga kirdi.

Mobil telefon, shaxslararo muloqotning zamonaviy hodisasi, yoshlarning kundalik hayotining bir qismiga aylandi. Mobil dunyo yoshlar aloqa yuborish yoki qabul qilishdan ko'ra ko'proq narsani bajaradi. Biz, hozirda, gadjetlar va smartfonlar davrida yashayapmiz va muloqot hech qachon bu qadar oson bo'lmagan. Ijtimoiy tarmoqlar bilan biz qayerda bo'lishimizdan qat'iy nazar, har doim do'stlarimiz va millionlab boshqa odamlar bilan bog'langanmiz. Bizga kerak bo'lgan yagona narsa internetga ulangan mobil vosita. Mobil telefonlar bizning kundalik hayotimizning bir qismiga aylandi va muloqotdan tashqari, bizda kundalik hayotimizni ancha osonlashtiradigan juda ko'p turli xil ilovalarni yuklab undan foydalanish imkonini berdi. Ilovalarni ishlab chiqish narxi oshib borayotgan bo'lsa-da, ilovalar do'konlarida ularga bo'lgan talablar soni ortib bormoqda. Ushbu ilovalarning ba'zilar biz ularni osonroq topishimiz uchun mobil ilovalar do'konlari uchun optimallashtirilgan. Faqatgina mobil qurilmalarimiz yordamida biz kitob

o'qishimiz, musiqa tinglashimiz, suratga olishimiz, video tomosha qilishimiz, o'yin o'ynashimiz, hujjatlarni yaratishimiz va tahrirlashimiz, tibbiy xulosa olishimiz va boshqa ko'p narsalarni amalga oshirishimiz mumkin. Shu sababli, odamlar o'z telefonlariga ko'proq vaqt sarflamoqda.

Bugungi kunda odamlar, ayniqsa, yoshlar o'z ish sohalarida o'sishi uchun juda yaxshi muloqot qobiliyatiga ega bo'lishi lozim. Suhbat uchun yuzma-yuz muloqot qilishdan tashqari, ular online intervyu muloqotni olib borishni ham bilishlari lozim. Rivojlanayotgan ilg'or texnologiya ularni o'z ishlarida qo'llashga undaydi. Eng so'nggi mobil telefonlardan foydalanish butunjahon bo'ylab odatiy holga aylandi. Insonlarni qo'llarida telefon bo'lmasa bu hayratlanarli, hozirgi zamonning eng mashhur gadgeti bu mobil qurilmadir. Hozirgi avlod telefon orqali samarali gaplashishi yoki suhbatlashishi mumkin. Telefon bir nechta faoliyat uchun ishlatiladi, masalan: ovozli qo'ng'iroqlar, video qo'ng'iroqlar, matnli xabarlar, xabarlar ko'rish,elektron pochta, o'yin va suratga olish kabilardir. Shuning uchun u aqlli telefon deb ataladi.

Smartfon texnologiyasi bizning muloqot yo'limizni o'zgartirdi.

Yigirma birinchi asr, ishlab chiqish apparat, dasturiy ta'minot va tarmoq aloqalarida tub o'zgarishlarga guvoh bo'ldi. Smartfon bilan odam qo'ng'iroq qila oladi, elektron pochta xabarlarini yubora oladi, rasmlarni tomosha qila oladi va videolar, video o'yinlar va musiqa tinglab o'yna oladi, hamda kuzatib bora oladi. Mobil texnologiya muloqotda muhim rol o'ynaydi. Amerikada, Yevropada va bir necha rivojlanayotgan mamlakatlarda telekommunikatsiyaning yuzma-yuz muloqotga ta'siri bo'yicha bir qancha tadqiqotlar o'tkazilgan. Qurilma, uzoq joydagi bir inson bilan muloqot qilish uchun yaratilganidek, u yuzma-yuz muloqotga to'siqlik qiladi. Ushbu muqarrar og'ish tufayli mobil foydalanuvchilari o'zlarining shaxsiy ustuvorliklarini unutganlarida muvaffaqiyatsizlikka uchraydi. Bunga sabab, u bilan gaplashish uchun kelgan shaxslarning munosabatlariga zarar yetkazish bevosita ularning jismoniy mavjudligi bilan bog'liqdir. O'smirlar zaruratidan qat'iy nazar ushbu qurilmaga odatlanib qolishdi. Hamma joyda odamlar SMS yozadilar, elektron pochta xabarlarini yuboradilar, bloglar va tvitlar yozadilar. Biror joyga borsangiz telefonsiz yoki internet aloqani ishlatmayotgan insonni ko'rish juda qiyin.

Tasavvur qiling-a, Twitter, Facebook yoki ijtimoiy sahifangizdan kelgan habarlarni bir hafta davomida tekshirmayapsiz? Bunday holatda biz o'zimizni yo'qolgandek his qilishimiz mumkin. Albatta texnologiyadan foydalanish yaxshi bo'lishi mumkin. Bu bizga tezroq suhbatdoshimiz bilan bog'lanish, ko'proq narsani bilish imkoniyatini beradi, lekin u ham odamlar bilan yuzma-yuz muloqot qilish

qobiliyatimizga zarar yetkazadi. Ko'pchilik bizning yangi raqamli texnologiyalar to'g'ri yozish qobiliyatimizga ta'sir qilishidan shikoyat qiladilar.

"Uyali telefonlar aloqa usulini o'zgartirdi, do'stlar yuzma-yuz suhbatlashishning o'rniga, ular bir-biriga SMS yuboradilar. Bu yomon, chunki kontent noto'g'ri talqin qilinadi, bu "drama" ga olib kelishi mumkin va do'stlik muammolarining ilk sababchisi hamdur. Uyali telefonlardan foydalanish menga juda ham ta'sir qildi, chunki men har doim biror bir vaziyatda tushib qoladigan bo'lsam, harakat o'rniga, suhbat qilish uchun men uyali telefonimga murojaat qilaman", - deb ta'kidlaydi Teylor Strahan.

Internet ma'lumotlariga ko'ra, uchdan bir oz ko'proq ijtimoiy tarmoqdan foydalanuvchi o'smirlarning tashkil qilib (37 foizi), ular do'stlariga xabarlarini ijtimoiy saytlar orqali yuboradilar. Bolalar o'rtasida yuzma-yuz muloqot ijtimoiy tarmoqlar tomonidan siqib chiqarilmoqda. Telefon qo'ng'iroq endi kimdir bilan aloqa qilish uchun ishlatilmaydi, chunki Facebook, Instagram va Twitter asosiy o'rinlarni egallashmoqda. Ularning natijalari yangi tanish bilan duch kelganda noqulaylik va hatto ijtimoiy tashvishga olib kelishi mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, uy vazifasini bajarayotganda mobil vositadan kelgan habarlar ularga halaqit berib, chalg'itadi.

Ammo, SMS yuborish, uzoq davom etadigon muloqotni osonlashtirdi. Pew tadqiqot markazi ma'lumotlariga ko'ra, 72% o'smirlar tez-tez SMS yozadilar va har uchdan biri ko'proq 100 dan ortiq xabarlariga javob yozadilar. Bu kattalar o'rtasida ham ommalashmoqda, ular ham muntazam ravishda SMS yozmoqda.

2012 yilda olib borilgan Www.accuconference.com tadqiqotida aytilishicha:

- 42% odamlar charchaganlarida o'z telefonlarini o'yin-kulgi uchun ishlatgan.
- 27% odamlar mobil telefoni yo'qligi sababli ular biror narsa qilishda qiyinchiliklarga duch kelishganini aytishdi.

Mobil telefonlar odamni samarali muloqotchiga aylantirdi, lekin.....

Smartfonlar odamni ishlarni samarali qildi, lekin, boshqa tomondan u juda ko'p zararli oqibatlariga olib keladi. Uning radiatsiyasi foydalanuvchining ko'rish qobiliyatini buzishga olib keldi. Bunga qo'shimcha ravishda mobil telefonlar fikrni jamlay olmaslik, charchoq va uyqu buzilishi sababchisidir, bu esa sog'liq uchun zararli oqibatlarni keltirib chiqaradi. Ota-onalar farzandlariga qimmatbaho vaqtlarini behuda sarflashlariga yo'l qo'ymasliklarini tushuntirishlari kerak. Ular farzandlariga tadqiqot qilish va yetakchilik fazilatlarini rivojlantirish uchun hayotiy ko'nikmalar berishlari lozim. Afsuski, ba'zi ota-onalar bolalarini tinchlantirish uchun video o'yinlarni o'ynashga ruhsat beradilar. Psixologlar telefondan haddan tashqari foydalanish sigaret chekish, spirtli ichimliklarni

iste'mol qilish kabi bir "giyohvandlik" ekanligini tan oldilar. Aslida, bu giyohvandlik boshqa ijtimoiy-psixologik sabab bo'lgan giyohvandlikka qaraganda xavfli kasallik bo'lishi mumkin.

Ko'pgina tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tez-tez SMS yozish va mobil ekranlardagi video o'yinlar ko'zlar va miya uchun zararli. O'yinlarga kelsak, shuni ham aytib o'tish joiz ba'zida ular asabiylashish va tajovuzkorlikni keltirib chiqaradi, ayniqsa, bolalar va o'smirlar orasida. Bugungi dunyo texnologiya va innovatsiyalar dunyosi bo'lib, hozirda juda ko'p hayotimizni soddalashtiradigan vositalar mavjud. Mobil telefonlar odamlarning ko'nikmalarini kengaytirishda asosiy rol o'ynaydi, lekin ularning haddan tashqari ko'p foydalanishi ularning shaxsiy munosabatlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ammo har bir inson buni yodda tutishi kerak, mobil telefon - do'st, usta emas, va undan hech qachon ko'p foydalanmaslik kerak.

Mobil etiket qoidalar

Agar biz boshqalarga noqulaylik tug'dirishni, qo'pol va hurmatsizlik qilishni istamasak, unda quyida keltirilgan mobil etiket qoidalariga amal qilaylik.

1. Tovar va xizmatlar uchun to'lovni amalga oshirayotganda telefonda gaplashmang. Bu nafaqat sotuvchilar, balki sizning orqangizda turgan odamlarga nisbatan ham odobsizlikdir. Hech kim sizning shaxsiy suhbatlaringizga guvoh bo'lishni xohlamaydi.

2. Agar shoshilinch bo'lmasa, uchrashuvlar paytida mobil telefoningizga xabar yozishdan saqlaning.

3. Jamoat joylarida hech qachon baland ovozga qo'ymang. Sizni nafaqat boshqalar, balki suhbatdoshingizni ham tinglashga majbur bo'ladi. Boshqa odamlarni hayotingizning guvohi bo'lishga majburlamang.

4. Telefonda gaplashayotganda hech qachon baqirmang. Suhbatdoshingizga faqat ovoz balandligini oshirishga ruxsat bering. Jamoat transportida telefonda baland ovozda gapirayotgan odamlar bezovta qiladi.

5. Agar siz boshqa odamlar bilan xonada bo'lsangiz va telefonda gaplashishingiz kerak bo'lsa, tashqariga chiqing. Telefonda qolish va o'z biznesingizni muhokama qilishni boshlash axloqsizlik va xudbinlik bo'ladi, chunki hamma sizni tinglashga majbur bo'ladi va hatto suhbatingizga aralashmaslikka harakat qiladi.

Turli mamlakatlarda boshqa madaniyat vakillari bir xil narsalarga turlicha munosabatda bo'lishlari hech kimga sir emas. Xuddi shu narsa mobil odob-axloq qoidalariga ham tegishli. "Expedia" kompaniyasi bir qator shtatlar aholisining mobil aloqa odob-axloq qoidalarining ayrim buzilishlariga qanday aloqasi borligi haqida so'rov o'tkazdi. Unda dunyoning 25 mamlakatidan (Afrikadan tashqari)

8856 kishi ishtirok etdi. Respondentlarning har biri kamida bitta gadjetga ega bo'lgan: smartfon, planshet, noutbuk yoki aqlli soat. Misol uchun, odamlarni jamoat joyida baland ovozga qo'yib miloqotdan foydalanishi eng ko'p bezovta qiladi. Ko'pincha buni Janubiy Koreya, Irlandiya va Yangi Zelandiya aholisi tashkil etdi.

Ikkinchi o'rinda mobil telefonda naushniksiz musiqa, o'yin yoki video tinglash. Bunda yuqorida sanab o'tilgan uchta mamlakatda eng yuqori ko'rsatkichni ko'rsatgan bo'lsa, Ispaniya, Norvegiya va Yaponiyada eng bardoshli mamlakatlar qatorida bo'ldi.

Respondentlarning 36 foizi restoran yoki kafeda telefonda gaplashishni qo'pollik deb hisoblagan. Bularning barchasi Gollandiya, Germaniya va Irlandiyada hushlamaydi. Ammo Tailandda bu hech kimni bezovta qilmaydi! Hatto Gollandiyaliklar jamoat joylarida videoqo'ng'iroqlarni qat'iy qabul qilmaydi, ammo buni janubiy koreyaliklar, yaponiyaliklar va tayliklar haqida aytib bo'lmaydi.

Va nihoyat, so'rov ishtirokchilari tomonidan eng zerikarli deb baholangan mobil etiket buzilishining to'liq ro'yxati:

- Baland ovozda suhbatlashish: 53%
- Naushniksiz musiqa, o'yin va video tinglash: 47%
- Notanishlarni suratga olish/videoga olish: 42%
- Restoran va kafelarda telefonda gaplashish: 36%
- Video qo'ng'iroqlar: 27%
- Mobil telefon qo'ng'iroq ohangi balandligi: 26%
- Har qanday tadbirlar davomida matnli yozishmalar: 24%
- Taomingizni suratga olish: 18%

Ko'rib turganingizdek, mobil etiket qoidalariga rioya qilishda qiyin narsa yo'q. Ko'pchiligimiz ularga oddiygina amal qilamiz, chunki ular mantiqiy ravishda qabul qilingan odob-axloq qoidalariga amal qilishadi. Shunday ekan, keling, bir-birimizni hurmat qilaylik va yuqori texnologiyali gadjetlarimiz bilan atrofimizdagilarni bezovta qilyapmizmi, deb tez-tez o'ylab ko'raylik.

Texnologiya foydalanuvchilarni har kuni yangi narsa o'rganishga majbur qilishi mumkin. Texnologik qaramlik psixologik bezovtalikka olib kelib, foydalanuvchilarning munosabatini o'zgartirishi mumkin. Bu hammasi chegaralangan holda bo'lishi kerak. Aks holda u barcha munosabatlarni yo'q qiladi.

ADABIYOTLAR:

1. Does Social media kill communication skills? deb.mcm.ahon / A Better IOWA Contributor, Sep' 30,2015
2. The Impact of the Mobile phone on Young People's Social Life-Campbell, Marilyn, Social Change in the 21 Century Conference Proceedings: Queensland University of Technology, Australia, 2005, 1-14 (e prints.qut.edu.au/3492/)
3. How Mobile phones are killing human interaction skills? Published April 13, 2018
4. Your Smartphone is killing your relationship and evolution is to blame marketwatch.com/story/your-smartphone-iskilling-yourrelationship-and-evolution-is-to-blame-2019-02-131
5. Federov O. Excessive use of cell phone may cause depression and distraction, August 2, 2008.
6. Invitro. Excessive Use of Mobile Phones Leads to Four Types of Cancer, November 9, 2009.
- 7.<https://lhslance.org/2013/features/cell-phone-use-really-affect-communication-skills>
- 8.<https://www.psychologytoday.com/blog/readingbetween-the-headlines/201307/smartphone-addiction> .
- 9.http://www.en.benessere.com/psychology/articles/addictions_mobile_phones.html
10. <https://habr.com/ru/companies/yota/articles/265677/>